

УДК 343.98

СУТНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ (СУДОВОГО СЛІДСТВА) ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

І. І. Шепітько, здобувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Постановка проблеми. Правосуддя – особлива функція судової влади (державна діяльність), що передбачає здійснення судового розгляду, який є певним порядком вирішення кримінальних, цивільних, адміністративних, господарських та інших справ. У Конституції України визначено, що правосуддя здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами або посадовими особами не допускається (ст. 124). Із прийняттям у 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) відбулися суттєві зміни щодо порядку здійснення судового розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами судового розгляду опікувалися у своїх працях відомі вітчизняні процесуалісти: М. М. Гродзинський, Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. Т. Маляренко та ін. Лише останнім часом вийшли друком монографічні роботи українських та зарубіжних учених, що присвячені окремим аспектам судового розгляду, зокрема, Т. М. Карабанової, С. Л. Кисленка, В. М. Махова, І. Ю. Мірошникова, В. О. Попелюшка, К. В. Рябцевої та ін.

Метою статті є визначення поняття, змісту, видів та значення судового розгляду (судового слідства) в системі стадій кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Важливою стадією кримінального процесу є судовий розгляд, який призначено для розгляду кримінальної справи по суті [27, р. 117–151; 26]. При цьому судовий розгляд є структурним елементом, стадією судового (кримінального) прова-

дження. У п. 24 ч. 1 ст. 2 КПК України сформульовано, що судове провадження – кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, Верховним Судом України, а також за нововиявленими обставинами.

В юридичній літературі підкреслено, що судовий розгляд у системі стадій кримінального процесу посідає центральне місце і є найбільш важливою його стадією... У цій стадії суд самостійно досліджує наявні у справі докази, а також нові докази, які надані учасниками процесу або витребувані судом [18, с. 270, 271]. Судовий розгляд кримінальної справи – «основна стадія *кримінального процесу*, коли суд, здійснюючи *правосуддя*, розглядає справу по суті й у своєму *вироку* вирішує питання про винність чи невинність *підсудного*, застосування або незастосування до нього покарання, а також приймає рішення щодо застосування або незастосування *примусових заходів виховного характеру* чи *примусових заходів медичного характеру*» [23, с. 712]. Окремі процесуалісти справедливо вказують, що сутність судового розгляду полягає у вирішенні судом правового спору між обвинувачем і підсудним (обвинуваченою особою), змістом якого є питання про винуватість підсудного у вчиненні злочину та про призначення йому певного покарання. Тільки в судовому розгляді людина від імені держави може бути визнана винуватою у вчиненні злочину та їй може бути призначено покарання [16, с. 285]. Деякі науковці вказують, що судовий розгляд – це нове самостійне дослідження всіх обставин кримінальної справи, необхідних для її правильного вирішення, але здійснюване в інших процесуальних умовах за участю сторін, при повній їх рівноправності і в умовах змагальності [5, с. 41].

У більшості визначень судового розгляду зазначається, що це центральна, головна або особлива стадія кримінального процесу. На нашу думку, такі вказівки пояснюються важливістю та особливостями цієї стадії кримінального процесу. У науковій літературі робилися деякі спроби щодо виокремлення особливостей судового розгляду як стадії кримінального процесу. Певний науковий інтерес має визначення таких особливостей: 1) найбільшою мірою реалізу-

ються принципи кримінального процесу, насамперед принцип змагальності. На сьогодні більш активну роль у дослідженні доказів мають відігравати сторони обвинувачення та захисту, а не суд; 2) зосереджені максимальні гарантії правосуддя, що забезпечують реалізацію прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства, а також виконання ними своїх обов'язків для досягнення завдань кримінального судочинства, а також для захисту й охорони законних прав та інтересів; 3) найбільшою мірою виявляється взаємодія сторін, суду та інших учасників кримінального судочинства; 4) повною мірою виявляється призначення кримінального судочинства; 5) розглянуті докази можуть бути покладені в основу вироку; 6) остаточно вирішується питання про винуватість особи і застосування до неї заходів кримінальної відповідальності, тобто вирішується справа по суті [7, с. 7–8].

Вивчення змісту судового розгляду дозволяє виокремлювати певні його етапи (або частини). Зокрема, у довідкових джерелах прямо зазначається, що судовий розгляд кримінальної справи «складається з частин, які взаємопов'язані й послідовно змінюють одна одну: підготовча частина судового засідання; судове слідство; деба-ти судові; останнє слово підсудного; постановлення і проголошення вироку, постанови чи ухвали» [23, с. 712]. У процесуальній літературі теж підкреслюється, що судовий розгляд складається з етапів, які послідовно змінюють один одного [7, с. 8] або наголошується, що «судовий розгляд кримінальних справ складається з п'яти взаємопов'язаних між собою частин (етапів): підготовчої частини судового засідання, судового слідства, судових дебатів, останнього слова підсудного та постановлення і проголошення вироку. Кожна із частин є послідовною системою процесуальних дій з чітко визначеним змістом та завданнями» [17, с. 114].

Разом із тим у чинному КПК України не використовується термін «судове слідство». Аналіз кримінального процесуального законодавства свідчить про те, що незважаючи на відсутність цього терміна у кримінальному процесуальному законі, зміст цієї судової діяльності залишено, і виявляється він у дослідницькій діяльності та проведенні судових дій (допиту свідків, потерпілих, обвинувачених, пред'явлення для впізнання, огляду на місці та ін.). Саме на

цьому етапі відбувається процес доказування – процес пізнання фактичних даних. С. П. Гришин підкреслює, що судове слідство – це форма, порядок, в якому відбувається доказування по справі [3]. Т. М. Карабанова та В. М. Махов зазначають, що саме під час судового слідства відбувається послідовне дослідження доказів, їх представлення, перевірка й оцінка, а також формування висновків і переконання суду про доведеність чи недоведеність окремих положень та позицій сторін; формування фактичної основи майбутніх судових дебатів та самого вироку [7, с. 9]. Л. О. Денисов пише, що сутність та зміст судового слідства складає кримінально-процесуальне доказування фактів і обставин справи у діалектичній єдності всіх його елементів: збирання, фіксація, перевірка та використання доказів у формі обґрунтування значущих висновків і рішень із розглядуваної кримінальної справи [4, с. 13].

Відмова від використання терміна «судове слідство» і заміна його на термін «судовий розгляд» вносить певну плутанину, оскільки судовий розгляд у процесуальному значенні означає більш широку стадію кримінального процесу, що охоплює поряд з іншими етапами (підготовча частина судового засідання, судові дебати, останнє слово обвинуваченого та ін.) й такий етап, як судове слідство. Тому, на нашу думку, існує нагальна потреба не лише у використанні цього терміна в науковому обігу, а й внесення відповідних змін до кримінального процесуального законодавства.

У процесуальній літературі здійснювалися спроби щодо дослідження та формулювання поняття судового слідства [3; 7; 8; 14; 17]. Так, І. Ю. Мірошников зазначає, що «судове слідство – це основна й головна частина судового розгляду, в якій суд за обов'язковою участю сторін в умовах повної реалізації усіх принципів кримінального судочинства досліджує та оцінює всі докази з метою встановлення фактичних обставин справи» [14, с. 118]. У наведеному визначенні встановлено місце судового слідства в структурі судового розгляду та підкреслено його функціональне призначення («досліджує та оцінює всі докази»). Із цього приводу І. Я. Фойницький справедливо визначав судове слідство як період остаточного провадження, протягом якого суд ознайомлюється з доказами по справі і піддає їх перевірці за участю сторін [21, с. 440].

Указані ознаки судового слідства традиційно відображаються й у інших літературних джерелах: «судове слідство – основна частина судового розгляду справи, сутність якої полягає у дослідженні судом за участю сторін усіх обставин справи» [14, с. 118], або «судове слідство – частина судового розгляду, коли перевіряються і досліджуються всі докази – як зібрані на попередньому (досудовому) розслідуванні, так і нові, витребувані судом, а також подані прокурором та іншими учасниками судового розгляду [18, с. 282, 283], чи «судове слідство – надзвичайно важлива частина судового розгляду, в якій суд та учасники судового розгляду (сторони) досліджують докази, зібрані на досудовому слідстві, надані сторонами та витребувані за їхньою ініціативою та ініціативою суду для правильного вирішення кримінальної справи по суті» [17, с. 131].

В юридичній літературі є й інші визначення поняття «судове слідство». Зокрема, С. П. Гришин пише, що судове слідство як діяльність суду, спрямована на дослідження (за участю сторін) фактичних обставин справи, має місце в усіх судових стадіях, а також у тих провадженнях, головні питання яких вирішуються безпосередньо судом [3, с. 29]. У цьому визначенні фактично виокремлено три суттєві ознаки судового слідства: 1) це діяльність суду; 2) діяльність, що спрямована на дослідження фактичних обставин справи; 3) діяльність, що має місце в усіх судових стадіях.

Судова реформа в Україні передбачає реальне запровадження змагальної судової системи, що притаманна для правової держави. У цьому сенсі слід погодитися з О. Г. Яновською, яка вказує, що «вся процедура кримінального судочинства – це конкуренція прав та інтересів потерпілих і осіб, що вчинили злочин, інтересів особи і суспільства, будь-який захід, що здійснюється у процесі кримінального судочинства та захищає інтереси потерпілого й через це обмежує права притягнутого до відповідальності, або підвищує рівень захисту прав винного і відповідно знижує рівень захисту прав та інтересів потерпілого від злочину, інтересів суспільства» [25, с. 8]. Тому суттєвою ознакою судового слідства має бути те, що є діяльністю, яка здійснюється в умовах змагальності.

Що означає здійснення судової діяльності в умовах змагальності? У ч. 1 ст. 22 КПК України зазначено, що кримінальне провадження

ня здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів, передбачених цим Кодексом. Окрім того, у ч. 2 ст. 22 КПК України підкреслено, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав.

В юридичній літературі змагальність визначається як «умова провадження справ у загальних та господарських судових органах, що надає рівні можливості учасникам процесу наводити аргументи на доказ своєї правоти; суд при розв'язанні справи не пов'язаний позицією сторін» [13, с. 298]. У багатьох випадках (або навіть традиційно) змагальність розглядається як принцип кримінального процесу [24, с. 55], або принцип при розгляді справи. Зокрема, окремі процесуалісти пишуть, що загальна умова рівноправ'я сторін передбачає забезпечення судом належного здійснення принципу змагальності при розгляді справи [20, с. 290]. Л. С. Халдєєв слушно зазначає, що у відповідності до змагального процесу головному у судовому процесі необхідно твердо засвоїти, що він зобов'язаний бути лише суддею і не брати на себе функцій інших учасників процесу, навіть коли одна зі сторін не буде справлятися зі своїм завданням [22, с. 121].

Здійснення судової діяльності передбачає постановлення мети і досягнення певних результатів від такої діяльності. Судове слідство як певна система судових дій повинна мати цільову спрямованість.

В юридичній літературі проблема «досягнення істини у кримінальному процесі» на сьогодні розглядається як дискусійна. Такий стан пов'язаний, у першу чергу, із тим, що законодавець під час формування кримінального процесуального закону відмовився від чіткого формулювання мети кримінального процесу. Кінцевий результат кримінальної процесуальної діяльності замінено на «завдання кримінального провадження». У ст. 2 КПК України зазначено, що «завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального про-

вадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура».

Заслуговують на увагу позиції окремих представників процесуальної науки, які висловили своє ставлення до проблеми істини в кримінальному процесі. Так, А. Р. Белкін зазначає, що сучасний кримінальний процесуальний закон не лише не наблизився до визначення й уточнення такого важливого поняття, як мета кримінального процесу, й зробив певний крок у протилежному напрямку [1, с. 16]. І далі, А. Р. Белкін пише, що суспільство об'єктивно зацікавлене в установленні істини по справі з тим, щоб права та інтереси як суспільства, так і окремої особи, були адекватно захищені [1, с. 16].

Результати попередніх стадій кримінального процесу мають бути перевірені судом у змагальному процесі. Є. П. Іщенко вказує, що питання про об'єктивну істину – це питання про рівень правосвідомості слідчих, дізнавачів, прокурорів та суддів. Їх правосвідомість і практика боротьби зі злочинністю мають спиратися на об'єктивну істину, у протилежному випадку успіхів у цьому напрямі очікувати не можна [6, с. 197].

Здійснення судового розгляду (судового слідства) є процесом пізнання невідомого – події злочину (або іншої події), що вже відбулася. В. С. Бурданова підкреслює, що процес доказування у кримінальному судочинстві є різновидом процесу пізнання, а саме – пізнання події злочину [2, с. 11]. Цей процес пізнання відбувається під час судового слідства.

Таким чином, судове слідство може бути визначено як важливий етап судового розгляду, що є пізнавальною судовою діяльністю щодо дослідження та оцінки фактичних даних (доказів) в умовах змагальності сторін кримінального судочинства (сторони обвинувачення та сторони професійного захисту), спрямованою на вирішення правового конфлікту, прагнення до відновлення справедливості.

У кримінальній процесуальній науці поряд із загальним судовим розглядом розрізняють такі його види: спрощений і заочний судовий розгляд, а також судовий розгляд при особливому провадженні та провадженні із підсиленими процесуальними гарантіями. Окрім того, можливо вести мову й про такі види судового розгляду, як здійснення: кримінального провадження стосовно неповнолітніх; кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру; кримінальних проваджень із перегляду судових рішень (провадження в суді апеляційної інстанції, провадження в суді касаційної інстанції, провадження у Верховному Суді України, провадження за нововиявленими обставинами).

У літературних джерелах здійснювалися спроби щодо виокремлення особливостей судового розгляду окремих категорій кримінальних справ. Зокрема, Г. І. Загорський розглядає такі види: 1) особливий порядок прийняття судового рішення при погодженні обвинуваченого з пред'явленим йому обвинуваченням; 2) особливий порядок прийняття судового рішення при укладанні досудової угоди про співробітництво; 3) судовий розгляд по кримінальних справах щодо підсудності мирового судді; 4) особливості розгляду кримінальної справи в суді за участю присяжних засідателів; 5) особливості судового розгляду кримінальних справ стосовно неповнолітніх; 6) особливості судового розгляду по кримінальних справах стосовно окремих категорій осіб; 7) особливості судового розгляду про застосування примусових заходів медичного характеру [5, с. 165–201]. В. М. Трофименко у цьому сенсі підкреслює, що законодавець передбачив процедури, які за наявності відповідних підстав підлягають застосуванню і відрізняються від загального порядку в одних випадках спрощенням процесуальної форми, суттєвим прискоренням кримінального провадження та ресурсною економією, а в інших – наданням додаткових гарантій захисту прав обвинуваченого на справедливий суд, передбачених ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (ідеться про провадження в суді присяжних) [19, с. 644].

На можливість заочного судового провадження вказано у ст. 7 КПК України. У ч. 2 ст. 7 КПК України зазначено, що зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або

обвинуваченого (*in absentia*) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей, установлених законом. Сторона обвинувачення зобов'язана використати всі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого (зокрема, прав на захист, на доступ до правосуддя, таємницю спілкування, невтручання у приватне життя) у разі здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*). При цьому особливості спеціального досудового розслідування передбачені гл. 24¹ КПК України (статті 297¹, 297² КПК України).

Проблеми застосування заочного судового розгляду останнім часом висвітлювалися у наукових публікаціях окремих процесуалістів та практиків [11, с. 148–153; 12, с. 611–616]. Так, Г. В. Матвієвська зазначає, що у цьому разі «йдеться про випадки, коли підсудний (обвинувачений) переховується від суду за кордоном або перешкоджає здійсненню правосуддя, перебуваючи на території України. Вирішенню цієї проблеми сприяє активна позиція суду в частині застосування прогресивних процесуальних форм, зокрема, заочного провадження» [12, с. 611–616]. На думку О. В. Маленка, до ознак, що характеризують заочне кримінальне провадження, необхідно віднести такі: 1) здійснюється в загальному порядку розгляду кримінального провадження; 2) пов'язано з безпосередньою відсутністю під час судового розгляду обвинуваченого, який унаслідок його неявки в судове засідання на виклик суду без поважних причин ухиляється від притягнення до кримінальної відповідальності; 3) обвинувачений належним чином повідомлений про дату, час і місце судового розгляду; 4) обов'язкове застосування визначених законом компенсаторних механізмів і додаткових гарантій реалізації процесуальних прав обвинуваченого (окремих порядок вручення процесуальних документів, участь захисника, особлива процедура перегляду заочного рішення суду тощо); 5) результатом здійснення заочного кримінального провадження є ухвалення заочного судового рішення [11, с. 152].

Кримінальний процесуальний закон містить гл. 30 КПК України («Особливі порядки провадження в суді першої інстанції»), в якій

установлено порядок спрощеного провадження щодо кримінальних проступків та провадження в суді присяжних. Зокрема, ст. 381 КПК України встановлює загальні положення спрощеного провадження щодо кримінальних проступків. У ч. 1 ст. 381 КПК України зазначено, що суд за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, має право розглянути обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений, що був представлений захисником, беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий не заперечує проти такого розгляду. Однак на сьогодні кримінальний закон України не закріплює такої категорії, як кримінальний проступок, тому відповідні положення кримінального процесуального закону України неможливо застосувати [11, с. 149, 150].

Розділ VI КПК України регламентує особливі порядки кримінального провадження: кримінальне провадження на підставі угод; кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення; кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб тощо. Зокрема, ст. 474 КПК України встановлює загальний порядок судового провадження на підставі угод.

Вивчення спеціальних літературних джерел та судової практики дозволяє стверджувати, що існують певні особливості під час судового розгляду окремих категорій кримінальних справ за видами злочинів (убивств, крадіжок, зґвалтувань, розбоїв тощо). У довідкових виданнях для суддів свого часу містилися певні рекомендації щодо судового розгляду таких видів злочинів [15]. Останнім часом з'являються наукові праці, присвячені формуванню методик судового розгляду [9; 10].

Перелік літератури

1. Белкин А. Р. УПК РФ: конструктивная критика и возможные улучшения. Часть 1. Общие положения и принципы уголовного судопроизводства / А. Р. Белкин. – Изд. 2-е, доп. – М. : МГУПИ, 2010. – 59 с.

2. Бурданова В. С. Поиски истины в уголовном процессе / В. С. Бурданова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 262 с.
3. Гришин С. П. Судебное следствие в смешанном уголовном процессе (гносеологический, процессуальный и тактико-криминалистический аспекты) / С. П. Гришин. – М. : Юрлитинформ, 2008. – 472 с.
4. Денисов Л. А. Судебное следствие как составная часть стадии судебного разбирательства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Л. А. Денисов ; Владимир. юрид. ин-т ФСИН. – Владимир, 2007. – 21 с.
5. Загорский Г. И. Актуальные проблемы судебного разбирательства по уголовным делам : учеб.-практ. пособие / Г. И. Загорский. – М. : Проспект, 2012. – 321 с.
6. Ищенко Е. П. Об истине в уголовном процессе / Е. П. Ищенко // Воронежские криминалистические чтения : сб. науч. тр. / под ред. О. Я. Баева. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2008. – Вып. 10. – С. 197.
7. Карабанова Т. Н. Судебное следствие в уголовном процессе Российской Федерации / Т. Н. Карабанова, В. Н. Махов. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 192 с.
8. Кисленко С. Л. Судебное следствие: состояние и перспективы развития : монография / С. Л. Кисленко, В. И. Комиссаров. – М. : Юрлитинформ, 2003. – 176 с.
9. Когутич І. І. Використання знань та засобів криміналістичної тактики та методиці під час розгляду кримінальних справ у суді / І. І. Когутич. – Львів : Тріада плюс, 2009. – 448 с.
10. Когутич І. І. Криміналістичні знання, їх сутність і потреба розширення меж використання : монографія / І. І. Когутич. – Львів : Тріада плюс, 2008. – 420 с.
11. Маленко О. В. Поняття й ознаки заочного кримінального судочинства / О. В. Маленко // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія: Юриспруденція. – 2016. – № 19. – С. 148–153.
12. Матвієвська Г. В. Заочне провадження в кримінальному процесі та об'єктивні чинники його застосування [Електронний ресурс] / Г. В. Матвієвська // Форум права : наук. журн. – 2012. – № 1. – С. 611–616. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. – Заголовок з екрана.
13. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. : Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Атіка, 2009. – Т. V : Кримінально-процесуальна та криміналістична діяльність поліцейських організацій. – 1028 с.
14. Мірошников І. Ю. Судове слідство в апеляційній інстанції : монографія / І. Ю. Мірошников. – Х. : Право, 2007. – 192 с.

15. Настольная книга судьи (рассмотрение уголовных дел в суде первой инстанции). – М. : Юрид. лит., 1972. – 744 с.
16. Пешков В. В. Глава 16. Судебное разбирательство / В. В. Пешков // Уголовный процесс России : учеб. пособие / под ред. З. Ф. Ковриги, Н. П. Кузнецова. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2003. – С. 285.
17. Попелюшко В. О. Судовий розгляд кримінальної справи : навч. посіб. / В. О. Попелюшко. – К. : Кондор, 2006. – 234 с.
18. Советский уголовный процесс : учебник / под общ. ред. М. И. Бажанова, Ю. М. Грошевого. – Киев : Вища шк., 1983. – 439 с.
19. Трофименко В. М. 3.3. Кримінальне провадження за Кримінальним процесуальним кодексом України: система та процесуальна форма / В. М. Трофименко // Правова доктрина України : у 5 т. Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргареева та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. – Х. : Право, 2013. – 1240 с.
20. Уголовный процесс России : учеб. пособие / под ред. З. Ф. Ковриги, Н. П. Кузнецова. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2003. – С. 290.
21. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства / И. Я. Фойницкий. – СПб. : Альфа, 1996. – Т. II. – 552 с.
22. Халдеев Л. С. Судья в уголовном процессе : практ. пособие / Л. С. Халдеев. – М. : Юрайт, 2000. – 501 с.
23. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5. – 736 с.
24. Якимович Ю. К. Судебное производство по УПК Российской Федерации / Ю. К. Якимович, Т. Д. Пан. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2005. – 252 с.
25. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства : монографія / О. Г. Яновська. – К. : Прецедент, 2011. – 303 с.
26. Seabrooke S. Criminal Evidence and Procedure : the Essential Framework / S. Seabrooke, J. Sprack. – 2-nd ed. – London : Oxford University Press, 1996. – 500 p.
27. Sprack J. Emmins on Criminal Procedure / J. Sprack. – 6-th ed. – London : Oxford University Press, 1995. – 600 p.

Транслітерація переліку літератури

1. Belkin, A. R. (2010). UPK RF: konstruktivnaja kritika i vozmozhnyje uluchshenija. Chast' 1. Obshhie polozhenija i principy ugovnogo sudoproizvodstva [Criminal Procedural Code of the Russian Federation:

constructive criticism and possible improvements. Part 1: General provisions and principles of the criminal justice]. 2nd ed. Moscow: MGUPI [in Russian].

2. Burdanova, V. S. (2003). Poiski istiny v ugovnom processe [The search for truth in criminal proceedings]. Saint Petersburg: Jurid. centr Press [in Russian].

3. Grishin, S. P. (2008). Sudebnoe sledstvie v smeshannom ugovnom processe (gnoseologicheskij, processual'nyj i taktiko-kriminalisticheskij aspekty) [The judicial investigation in a mixed criminal process (epistemological, procedural and tactical and forensic aspects)]. Moscow: Jurlitinform [in Russian].

4. Denisov, L. A. (2007). Sudebnoe sledstvie kak sostavnaja chast' stadii sudebnogo razbiratel'stva [The judicial investigation as part of the trial stage]. Extended abstract of candidate's thesis. Vladimir [in Russian].

5. Zagorskij, G. I. (2012). Aktual'nye problemy sudebnogo razbiratel'stva po ugovnym delam [Actual problems of legal proceedings in criminal matters]. Moscow : Prospekt [in Russian].

6. Ishhenko, E. P. (2008). Ob istine v ugovnom processe [On the truth in criminal proceedings]. Voronezh. kriminalisticheskie chtenija – Voronezh forensic reading]: sb. nauch. tr. O. Ja. Baeva. (Ed.). Issue 10. Voronezh: Voronezh. gos un-t, p. 197 [in Russian].

7. Karabanova, T. N. (2011). Sudebnoe sledstvie v ugovnom processe Rossijskoj Federacii [The judicial investigation in a criminal trial of the Russian Federation]. Moscow. Jurlitinform [in Russian].

8. Kislenco, S. L., & Komissarov, V. I. (2003). Sudebnoe sledstvie: sostojanie i perspektivy razvitija [The judicial investigation: state and development prospects]. Moscow. Jurlitinform [in Russian].

9. Kohutyč, I. I. (2009). Vykorystannia znan' ta zasobiv kryminalistyčnoj taktyky ta metodyky pid chas rozghliadu kryminal'nykh sprav u sudi [Using the knowledge and tools of forensic tactics and techniques in the consideration of criminal cases in court]. L'viv. Triada plus [in Ukrainian].

10. Kohutyč, I. I. (2008). Kryminalistyčni znan'ia, ikh sutnist' i potreba rozshyren'nia mezh vykorystannia [Criminalistic knowledge of nature and the need to expand the limits of use]. L'viv. Triadi plus [in Ukrainian].

11. Malenko, O. V. (2016). Poniattia j oznaky zaochnoho kryminal'noho sudochynstva [Concept and signs of criminal proceedings in absentia]. Nauk. visn. Mizhnar. humanitar. un-tu. Serii: Yurysprudentsiia – Scientific Journal of International Humanitarian University. Series: Law, 19, pp. 148–153 [in Ukrainian].

12. Matviievs'ka, H. V. (2012). Zaochne provadzhennia v kryminal'nomu protsesi ta ob'iektyvni chynnyky joho zastosuvannia [Part of the proceedings

in the criminal process and objective factors of its application]. *Forum prava: nauk. zhurn.* – Law Forum: scientific journal, 1, pp. 611–616. nbuv.gov.ua Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index [in Ukrainian].

13. Moiseiev, Ye. M., Tatsij, V. Ya., & Shemshuchenko, Yu. S. (Eds.). (2009). *Mizhnarodna politsejs'ka entsyklopediia* [International Police encyclopedia]. (Vols. 1–10, Vol. 5). Kyiv. Atika [in Ukrainian].

14. Miroshnykov, I. Yu. (2007). *Sudove slidstvo v apeliatsijnij instantsii* [Court investigation on appeal]. Kharkiv. Pravo [in Ukrainian].

15. Alekseev, V. B., [et al.] (1972). *Nastol'naja kniga sud'i (rassmotrenie ugovnyh del v sude pervoj instancii)* [Handbook of judges (criminal cases in the Court of First Instance)]. Gorkin, A. F. (Ed.). Moscow. Jurid. lit. [in Russian].

16. Kovrigi, Z. F., & Kuznecova, N. P. (Eds.). (2003). *Ugovnyj process Rossii: ucheb. posob.* [Criminal trial of Russia: a textbook]. Voronezh: Voronezh. gos. un-t [in Russian].

17. Popeliushko, V. O. (2006). *Sudovyj rozghliad kryminal'noi spravy: navch. posib.* [Criminal proceedings: Tutorial]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

18. Bazhanova, M. I., & Groshevogo, Ju. M. (Eds.). (1983). *Sovetskij ugovnyj process* [Soviet criminal trial]. Kyiv: Vishha shk [in Russian].

19. Tatsij, V. Ya., & Borysov V. I. (Eds.). (2013). *Pravova doktryna Ukrainy* [Legal doctrine of Ukraine]. Vols. 1–5, Vol. 5. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

20. Kovrigi, Z. F., & Kuznecova, N. P. (Eds.). (2003). *Ugovnyj process Rossii* [Criminal trial of Russia]. Voronezh: Voronezh. gos. un-t [in Russian].

21. Fojnickij, I. Ja. (1996). *Kurs ugovnogo sudoproizvodstva* [Course of the criminal justice]. Vols. 1–2, Vol. 2. Saint Petersburg: Al'fa [in Russian].

22. Haldeev, L. S. (2000) *Sud'ja v ugovnom processe: prakt. posob.* [The judge in the criminal process]. Moscow: Jurajt [in Russian].

23. Shemshuchenko, Yu. S. (Eds.). (2003). *Yurydychna entsyklopediia* [Legal Encyclopedia]. Vols. 1–6, Vol. 5. Kyiv: Ukr. entsykl. [in Ukrainian].

24. Jakimovich, Ju. K., & Pan, T. D. (2005). *Sudebnoe proizvodstvo po UPK Rossijskoj Federacii* [The court proceedings in the Code of Criminal Procedure of Russian Federation]. Saint Petersburg: Jurid. centr press [in Russian].

25. Yanovs'ka, O. H. (2011). *Kontseptual'ni zasady funktsionuvannia i rozvytku zmahal'noho kryminal'noho sudochynstva* [Conceptual bases of functioning and competitive development of criminal justice]. Kyiv. Pretsedent [in Ukrainian].

26. Seabrooke, S., & Sprack, J. (1996). *Criminal Evidence and Procedure: the Essential Framework*. 2nd ed. London: Oxford University Press.

27. Sprack, J. (1995). *Emmins on Criminal Procedure*. London: Oxford University Press.

Шепітько І. І. Сутність судового розгляду (судового слідства) та його місце в системі кримінального провадження

Стаття присвячена проблемам визначення поняття, змісту та видів судового розгляду та його місця в структурі кримінального провадження. Аргументовано необхідність виокремлення певних етапів (частин) судового розгляду. Зроблено висновок про існування такого етапу судового розгляду, як судове слідство, що передбачає здійснення пізнавальної функції. Підкреслено нагальну потребу не лише у використанні цього терміна у науковому обігу, а й у внесенні відповідних змін до кримінального процесуального законодавства.

Під час дослідження сформульовано поняття судового слідства та проаналізовано його суттєві ознаки: 1) це етап діяльності суду; 2) діяльність, що спрямована на пізнання (дослідження) фактичних обставин справи; 3) діяльність, що має місце в усіх судових стадіях; 4) діяльність, що здійснюється в умовах змагальності сторін судового провадження; 5) діяльність, що спрямована на вирішення правового конфлікту. За результатами проведеного дослідження сформульоване таке визначення судового слідства: важливий етап судового розгляду, що є пізнавальною судовою діяльністю щодо дослідження та оцінки фактичних даних (доказів) в умовах змагальності сторін кримінального судочинства (сторони обвинувачення та сторони професійного захисту), спрямованою на вирішення правового конфлікту, прагнення до відновлення справедливості.

У статті також проаналізовано види судового розгляду (спрощений і заочний судовий розгляд, а також судовий розгляд при особливому провадженні та провадженні із підсиленими процесуальними гарантіями). Окрім того, на думку автора, можна вести мову й про такі види судового розгляду, як здійснення: кримінального провадження стосовно неповнолітніх; кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру; кримінальних проваджень із перегляду судових рішень (провадження в суді апеляційної інстанції, провадження в суді касаційної інстанції, провадження у Верховному Суді України, провадження за нововиявленими обставинами).

Ключові слова: судовий розгляд, судове слідство, судове провадження, кримінальне провадження, змагальність, етап судового розгляду.

Шепітько І. І. Сущність судового розгляду (судового слідства) та його місце в системі кримінального провадження

Стаття присвячена проблемам визначення поняття, змісту та видів судового розгляду та його місця в структурі кримінального провадження. Аргументовано необхідність виокремлення певних етапів (частин) судового розгляду. Зроблено висновок про існування такого етапу судового розгляду, як судове слідство, що передбачає здійснення пізнавальної функції. Підкреслено нагальну потребу не лише у використанні цього терміна у науковому обігу, а й у внесенні відповідних змін до кримінального процесуального законодавства.

осуществление познавательной функции. Подчеркнута настоятельная потребность не только в использовании данного термина в научном обороте, но и внесении соответствующих изменений в уголовное процессуальное законодательство.

В ходе исследования сформулировано понятие судебного следствия и проведен анализ его существенных признаков: 1) это этап деятельности суда; 2) деятельность, направленная на познание (исследование) фактических обстоятельств дела; 3) деятельность, которая имеет место во всех судебных стадиях; 4) деятельность, осуществляемая в условиях состязательности сторон судебного производства; 5) деятельность, направленная на разрешение правового конфликта. По результатам проведенного исследования сформулировано следующее определение судебного следствия: важный этап судебного разбирательства, представляющий собой познавательную судебную деятельность, касающуюся исследования и оценки фактических данных (доказательств) в условиях состязательности сторон уголовного судопроизводства (стороны обвинения и стороны профессиональной защиты), направленную на разрешение правового конфликта, стремление к справедливости.

В статье также проанализированы виды судебного разбирательства (упрощенное и заочное судебное разбирательство, а также судебное разбирательство при особом производстве и производстве с усиленными процессуальными гарантиями). Кроме того, по мнению автора, можно вести речь и о таких видах судебного разбирательства, как: осуществление уголовного производства относительно несовершеннолетних; уголовного производства по применению принудительных мер медицинского и воспитательного характера; уголовных производств по пересмотру судебных решений (производство в суде апелляционной инстанции, производство в суде кассационной инстанции, производство в Верховном Суде Украины, производство по вновь открывшимся обстоятельствам).

Ключевые слова: судебное разбирательство, судебное следствие, судебное производство, состязательность, этап судебного разбирательства.

Shepitko I. I. Essence of judicial trial (judicial investigation) and its place in the system of criminal realization

The article is devoted to the problems of determination of concept, maintenance and types of judicial trial and its place in the structure of criminal realization. The necessity of selection of the certain stages (parts) of judicial trial is argued. Drawn conclusion about existence of such stage of judicial trial, as judicial investigation that foresees realization of cognitive function. An urgent requirement is underline not only in the use of this term in scientific turnover but also bringing of corresponding changes to the criminal judicial legislation.

During research the concept of judicial investigation is set forth and substantial signs are exposed to the analysis of it: 1) it is the stage of activity of court; 2) activities that is sent to cognition (research) of actual circumstances of business; 3) activities that takes place in all judicial stages; 4) activities that comes true in the conditions of contentionness of parties of judicial realization; 5) activity that is sent to permission of legal conflict. On results undertaken a study such determination of judicial investigation

is set forth: the important stage of judicial trial, that shows cognitive judicial activity in relation to research and estimation of fact sheets (proofs) in the conditions of contentionness of parties of the criminal rule-making (parties of prosecution and side of professional defense), sent to permission of legal conflict, aspiring to proceeding in a justice.

The types of judicial trial (the simplified and in absentia judicial trial, and also judicial trial, is at the special realization and realization with increase judicial guarantees) are also exposed to in the article the analysis. Except that, in opinion of author, it maybe to conduct speech about such types of judicial trial, as: realization of criminal realization in relation to minor; criminal realization in relation to application of force events of medical or educator character; criminal realizations from the revision of court decisions (realization in the court of appellate instance, realization in the court of appeal instance, realization in Supreme Court of Ukraine, realization on new circumstances)

Key words: *judicial trial, judicial investigation, judicial realization, criminal realization, contentionness, stage of judicial trial.*